

JOSEP VALLVERDÚ

Text: ANNA SÁEZ / Fotos: ROBERT RAMOS

"Un autor català ha de prendre partit"

Josep Vallverdú (Lleida, 1923) ha vist compensada la seva prolífica carrera literària amb la concessió del Premi d'Honor de les Lletres Catalanes. Un estímul per continuar treballant al ritme frenètic a què ens té acostumats.

Josep Vallverdú és un home coherentment contradictori. Un *gentleman* que no sabia viure sense l'hortet, un enamorat dels gats que ha creat el gos més universal de la literatura catalana, un ponent militant que fuig de la boira, un aclamat autor de literatura infantil i juvenil que les criatures no entusiasmen, un mestre que va exercir de professor a desgana...

Són petites confessions que aquest escriptor fa amb una franca mitja rialla de qui espera la complicitat de l'interlocutor. Costa de posar-se a la seva alçada. El seu verb és tan florit quan parla com quan escriu. I és ràpid, precís, contundent si cal: intel·ligent. El 29 de maig va rebre el XXXII Premi d'Honor de les Lletres Catalanes que concedeix Òmnium Cultural en un acte celebrat al Palau de la Música Catalana.

—Un premi a la seva dilatada trajectòria literària, però també al seu compromís cívic.

—Un autor dels Països Catalans per força ha de comprometre's i prendre partit. De tota manera, mai no vaig formar part de la resistència antifranquista en el sentit de lluitar pels meus ideals o d'anar a manifestacions, que no vol dir que no fos coherent i visqués i escrivís d'acord amb les meves conviccions profundament nacionalistes i demòcrates. Un escriptor català no ha d'escriure nòmés per als seus lectors, sinó per al seu poble. Potser si no pertangués a una nació que cada dia ha de defensar-se tindria poques causes amb què comprometre'm.

—En canvi, en un moment en què el franquisme va voler integrar Lleida a l'artificiosa *Región del Ebro*,

a vostè no li va tremolar el pols a l'hora de signar un llibre com Lleida, problema i realitat, que li devia portar molts maldecaps amb la censura, el 1967.

—Aquest títol va ser un encàrrec que em va fer Jordi Pujol. Va pensar que no n'hi havia prou de negar l'aragonesitat de les comarques de Ponent que proclamaven els intel·lectuals adeptes al règim. Era evident

que Lleida era catalana i, per tant, el que calia era evitar una segregació absurda que hauria estat un delta-baix cultural i polític per al nostre país. I calia fer-ho des de Lleida. Però jo en aquell moment estava massa enfeinat per a dedicar-m'hi, així que finalment vam ser cinc els autors d'aquest llibre: Josep Lladonosa, Francesc Porta, Joan Gabernet, Simeó Miquel i jo. A Lleida es va silenciar molt aquest títol i, si no fos per la reedició facsímil que en va fer l'Institut d'Estudis Ilerdencs, s'hauria perdut en l'oblit. A Barcelona, en canvi, va tenir un cert ressò i va crear un debat molt interessant.

—Lleida encara té un cert complex d'inferioritat?

—El panorama ha canviat moltíssim des que vam escriure *Lleida, problema i realitat*; ja no és la ciutat grisa de després de la guerra, poblada de funcionaris franquistes. Té un potencial molt considerable, no

més li falta un fons industrial i de serveis que li permeti de ser més competitiva.

—És un home respectat i contingut. No l'ha temptat mai cap partit polític?

—Mentiria si digués que no he tingut cap oferta, encara que sigui de manera col·lateral, però no he estat mai de cap partit polític. Sóc el que abans es deia un

"No hem considero un escriptor de literatura infantil i juvenil. Sóc un escriptor. Un llibre no hauria de tenir més etiqueta que la de ser bo o dolent independentment del gènere."

catalanista, un nacionalista en diuen ara. I potser més radical que ningú no es pensa, però amb això en tinc prou. El meu pare va ser d'esquerres i el meu avi de dretes, i a tots dos els va anar prou malament a la Guerra Civil. Jo era un adolescent quan va esclatar i tot el que vaig veure i patir em va conduir cap a un cert desencant. Vaig quedar decebut de la política. D'altra banda jo no sóc un home amb capacitat per treballar en equip, així que difícilment podria acatar la disciplina d'un partit polític. Sempre dic que sort que no tinc secretària, perquè ens barallaríem tot el dia. Això va a caràcters, suposo.

—*Per fidelitat a la llengua es va veure impedit de publicar durant molts anys, no és cert?*

—Tenia molt clar que volia ser escriptor, i el 1949 vaig publicar el llibre *El teatro en la antigüedad*. Però, si per continuar traient llibres havia de renunciar a la meua llengua, la cosa no compensava; així que en vaig escriure un parell o tres més en castellà per aprendre'n la tècnica i em vaig carregar de paciència. I això que sóc d'aquells autors a qui no agrada de tenir obra al calaix; de seguida que tinc un llibre a punt, el publico. Però no em va fer res haver d'esperar. Tenia trenta-tres o trenta-quatre anys, quan vaig poder començar a fer conèixer la meua producció literària; deu anys més de quan es considera normal de començar una carrera d'escriptor.

—*Es conscient que li han penjat l'etiqueta d'autor per a joves malgrat haver conreat tots els gèneres?*

—Matemàticament, he escrit més llibres destinats al públic adult, però aquesta part de la meua obra és la més desconeguda, potser pel fet de ser multigenèrica: assaig, llibres de viatges, poesia, teatre, memòria... La crítica no n'ha fet gaire cas i fins i tot Josep Maria Aloy, que és qui més ha estudiat la meua producció

literària, s'ha centrat sobretot en la meua producció juvenil. De tota manera, no és un tema que em preocupi gaire. Sé que la literatura per a joves sovint es considera un subgènere, no té el mateix prestigi que la destinada a la gent gran. Però amb tota humilitat he de dir que aquest menysteniment no tan sols és injust, sinó poc intel·ligent. Un llibre és bo o és dolent, no hi ha més etiquetes possibles. Sé que hi ha gent que espera que faci allò que es considera una novel·la "seriosa", però ja m'ho va advertir amb tota franquesa Maria Aurèlia Capmany: "Mai no n'escriuràs cap, de novel·la per a adults, perquè no ets prou tafaner".

—*El que no vol dir que no sigui prou observador per escriure llibres de viatges.*

—No sóc dels que van amb la llibreta prenent notes. M'agrada més recordar, potser perquè quan et fas gran has d'exercitar més la memòria i t'emportes sorpreses molt agradables, et retornen escenes que tenies obli-

dades amb tota nitidesa, amb olors i colors. D'altra banda diuen que tinc una mirada molt cinematogràfica i, encara que no ho sembli, em fixo en petits detalls que després es filtren en forma de records.

—*S'ha de tenir molt ofici per haver publicat vuitanta títols, haver traduït autors com Graham Greene, Poe, Stevenson o Conan Doyle, haver exercit quaranta-tres anys de professor i encara tenir temps per crear opinió des dels diaris i pronunciar conferències arreu del món?*

—No és mètode, és més senzill que això: dormo molt poc i escric molt de pressa. Tants anys traduint m'han servit per estar molt alerta a cada frase. No sóc dels que estripen fulls. Quan redacto, ho faig en net. Em llevo molt matí i amb el cap completament aclarit, o sigui que em poso a treballar i encara que no m'hi dediqui moltes hores, el temps que em passo escrivint l'aprofito. Estic molt concentrat.

—*Les classes li van robar bona part d'aquest temps que hauria volgut dedicar a escriure. No és cap secret que jubilar-se va ser un alliberament per a vostè. Paradoxalment va ser un d'aquells professors a qui es considera un mestre, un home que va deixar empremta.*

—Vaig dedicar-me a l'ensenyament exclusivament per guanyar-me la vida, però tampoc no volia passar-me quaranta anys fent una activitat a disgust, amb cara de prunes agres i amb el perill de patir una úlcera, així que, com que ho havia de fer per força, m'hi vaig dedicar amb els cinc sentits. Sóc molt responsable i quan em fan un encàrrec m'hi poso a consciència. És molt agradable saber que els alumnes et recorden al cap dels anys. Quan em van donar el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, una ex-alumna que feia quaranta-vuit anys que no veia, des que ella en tenia dotze, se'n va assa-

"Sóc un home de profundes conviccions nacionalistes, però estic decebut de la política des que era un adolescent, mai no militaria en cap partit, encara que m'ho han demanat."

bentar i em va venir a veure a l'Espluga de Francolí. És molt emocionant que et passi una cosa així. Potser hi fa que jo com a professor sempre deixava les coses clares i tractava com a adults els estudiants. Els ajudava a treure la palla de les lliçons si calia, perquè pensava que era important que s'ho passessin bé a classe i que se sabessin el gra. Al començament de curs pactava amb ells què es podia fer i què no. Ho consensuàvem de forma democràtica i era la manera que després no hi havia transgressions. I si algun estava més nerviós del compte, el convidava amablement a sortir a respirar aire pur. A mi em va anar molt bé, però suposo que cada professor s'adapta al seu tarannà.

—*A punt de fer setanta-set anys, quin diria que és el secret de connectar amb la xicalla?*

—Un lector no gaudirà d'un llibre, si tu no has gaudit escrivint-lo. Ni et prendrà seriosament, si tu el tens per beneït. Quan em poso a escriure una novel·la d'a-

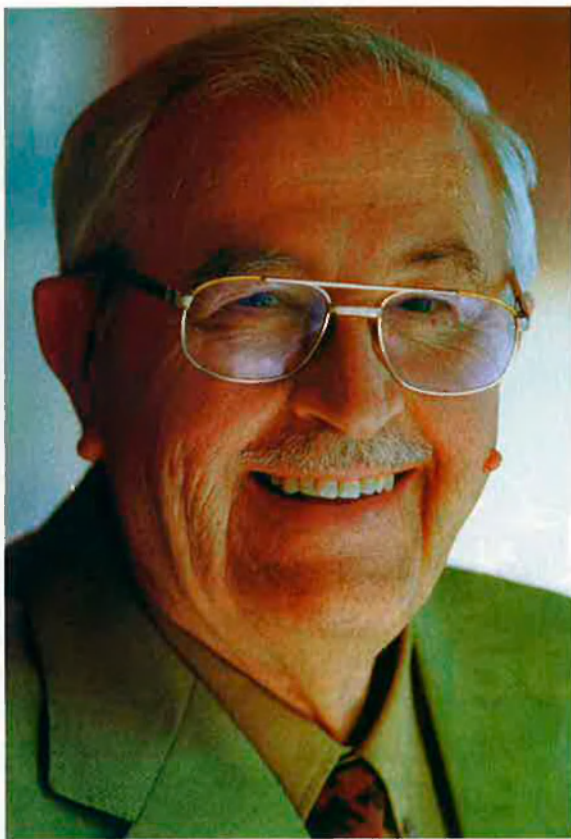
ventures, procuro passar-ho bé, això és la cosa més important. No tinc al cap si allò ho llegirà un adolescent o un pre-adolescent, perquè penso que ho pot llegir tothom. Tampoc no sóc partidari d'adaptar el llenguatge a una edat determinada. Si quan l'acabes el llibre et deixa un bon regust i has ampliat el teu lèxic, millor. No veig per què s'hi han de posar límits. Els joves d'ara són els homes del futur i com més preparats seran, més beneficiada en sortirà la nostra societat, excessivament frivoltzada.

—*I a Josep Vallverdú, quins llibres li agraden?*

—Doncs encara que soni a tòpic, m'agraden molt els clàssics. Penso que Cervantes és un autor extraordinari, per exemple. De la mateixa manera que m'agrada disfrutar amb el català tan bo i tan poc contaminat d'Eiximenis, Jordi de Sant Jordi o Ausiàs March. Dels clàssics moderns em quedo amb Gaziel, Pla i Sagarra. També puc citar escriptors actuals que m'agraden, com ara Quim Monzó, Pep Coll, Isabel-Clara Simó, Maria Barbal, Olga Xirinacs, Mercè Ibarz i Guillem Viladot, que va ser un autor molt més important del que ens va arribar a semblar mai. I pel que fa a escriptors de literatura infantil i juvenil: Joaquim Carbó, Mercè Canela i Pep Albanell. Tots els que he citat són escriptors consolidats. A mi no m'impresiona que em diguin que aquest o l'altre ha venut tants llibres i és tan bo. Ja l'esperaré. N'hi ha molts que comencen i pocs que arriben.

—*Guanyar el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes és entrar a la història de la literatura per la porta gran.*

—Sí, és un premi gros. Quan vaig saber que me l'havien atorgat, vaig pensar en autors que l'havien guanyat abans que jo, com ara Calders, i no vaig poder evitar de sentir-me en inferioritat de condicions. Em temo que, a mi, encara em falta molt per a ser com ell. De tota manera, no cal dir que estic molt content d'haver rebut el Premi d'Honor de les Lle-

—**No sap estar-se sense publicar. Amb què ens sorprendrà quan passi la caparra del premi?**

—**Precisament acabo de corregir les galerades del que serà un nou volum de les meves memòries, 'Desmudat i a les golfes'. És un llibre amb què he recuperat records que ni tan sols sabia que conservava. O sigui que la caparra em durarà poc. L'endemà mateix de l'acte del Palau de la Música ja vaig tractar de tornar a la normalitat i em vaig posar a escriure.**

tre-li homenatge. Això no és gaire freqüent.

—La veritat és que l'acte de l'Institut d'Estudis Ilerdencs va ser molt emocionant. No per l'homenatge, sinó pel fet que tothom hi treballés plegat. Potser és que no tinc enemics, perquè procuro portar-me bé amb la gent i no fer declaracions fora de lloc.

—*Tot i que tampoc no s'està de dir el que pensa. Sempre ha estat molt crític amb el que anomena el centripetisme de Barcelona.*

—Em sap greu que els autors que no vivim a la capital catalana tinguem més dificultats per a accedir als mitjans de comunicació, per exemple. Sembla com si no n'hi hagués prou amb la teva obra, com si t'haguessis d'anar promocionant. Em sembla que es confon la cultura amb la vida social. Potser per això els polítics organitzen tants actes de cara a la galeria que de vegades són buits de contingut.

tres Catalanes. Sóc a l'edat de guanyar premis sense presentar-m'hi i sempre és una alegria que et reconeixin el conjunt de la teva obra. D'una altra banda, si amb aquest guardó s'ha dignificat mínimament la literatura infantil i juvenil, ja m'està bé, perquè no deixa de ser un reconeixement a la tasca dels escriptors que ens hem especialitzat, per les circumstàncies que siguin, en lectors joves.

—*També dóna nom a un premi que, juntament amb el Joan Fuster de València, és un dels més prestigiosos d'assaig.*

—Sempre dic que el premi Josep Vallverdú és el premi de Lleida, però algun nom havia de portar. Em sento orgullós de la trajectòria del guardó i de l'honestetat que ha demostrat el jurat. Al cap dels anys, la biblioteca de les obres guanyadores reuneix una sèrie de títols envejables. Però, sobretot, m'alegra que es dediqués a l'assaig, encara que la novel·la fos més temptadora i hauria estat un premi més vistós.

—*Totes les institucions polítiques i culturals de Lleida s'han unit per re-*

